

Chaos - jeho „teorie“

Zdá se, že hlavní vadou (chybou) „teorie chaosu“ je zachovávání zpředměťujícího způsobu myšlení, v němž je zcela pomíjena problematika tzv. reaktibility. Sféra tzv. „nahodilosti“, dnes už běžně pojmenované jako sféra „motýlího efektu“, by se nemohla zvětšovat, prohlubovat a nemohla by se prosazovat stále víc se posilujícím způsobem, kdyby nebylo už na její úrovni a případně později i na vyšších úrovních spousta dalších „událostí“, schopných proměňujících se možností reagování na takové jedno mávnutí motýlího křídla. Reaktibilita a její relativní, zejména na nejnižších úrovních velmi omezená nepředvídatelnost je předpokladem a základem možnosti vzniku zesilujících (ale také zeslabujících !) systémů, díky kterým někdy (ale rozhodně ne vždycky !) dochází v mocným efektům, prostou kauzalitou nevysvětlitelným. Právě proto, že nejde o „kauzalitu“ ve starém smyslu, nedokáže se žádná taková „anomálie“ sama o sobě udržet a nakonec se jakoby rozpadne. To je pro nás důvodem pro předpoklad všeobecné reaktibility o jistém rozmezí „tolerance“: bez takového zásadního fenoménu, jakým je jistá minimální „neurčitost“ odpovědi na „identickou“ výzvu, se některé obory napříště už prostě neobejdou (a to nutně musí ovlivnit naše chápání skutečnosti obecně). Tím to však ještě zdaleka nekončí: potud by totiž stále ještě mohlo být za uspokojující považováno po mém soudu velmi nedostatečné řešení, totiž že bychom ono „chování“ v rámci příslušné „tolerance“, tj. v mezích určitých mantinelů, které jsou pro pohled z makroperspektivy nakonec rozhodující, považovali za „nahodilé“. To je však zase jen rekurs k dosavadnímu způsobu uvažování, v němž se stalo běžným drobné odchytky považovat za nedůležité nebo dokonce naprosto bezvýznamné, protože se ve výsledku navzájem nutně vyrovnávají a nivelizují. Má-li „teorie chaosu“ vykročit na poněkud perspektivnější cestu (než je třeba zkoumání, jak se chovají kapaliny nebo plyny apod., tj. jak dochází k rozsáhlejší statistickým odchylkám - a nic víc), musí se vydat slibnějším směrem, totiž musí domyslet předpoklady oné reaktibility, o níž byla řeč. Každá reakce je de facto akce; a každá akce musí mít svůj určitý subjekt, který je té akce schopen. Koncept reaktibility je nutně součástí konceptu subjektu jako „pravého jsoucná“; a každý subjekt je třeba chápat jako zásadně odlišný od pouhého „objektu“. To však znamená právě nový způsob celého myšlení: subjekt nesmí být v našem myšlení nikdy zcela redukován na pouhý „objekt o sobě“. Každý „objekt“ je pouhá konstrukce, která může metodicky v některých případech užitečně sloužit, ale nesmí být generalizována („ideologizována“ za způsob zpředměťujícího myšlení, jež jsme zdělili od starých Řeků a od té doby v mnoha ohledech nejen zdokonalili, ale také vysoce zproblematizovali). Teorie chaosu tedy musí být napříště vyzbrojena několika novými pojmovými prostředky (vlastně konstrukcemi), s nimiž zatím nepracuje a - jak to vypadá - ani pracovat zatím není schopna.

(Písek, 080616-3.)